

פרשת קרח

העמק דבר

(א) ויקח קרח וגוי' ודתן ואבירים וגוי'. מלשון ולוקח נפשות חכם [משלי י"א ל'], שלקח לב ונפש בני אדם עד שהגיע שקמו המה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים לחלוק על משה ואהרן. והנה לפי לשון הכתוב ודתן ואבירים וגוי' מוכח שגם המה היו בלוקחי נפשות ולא בין הנפתים, ואם כן ויקחו מיבעי, אבל יש לדעת ולהתבונן מכל ענין הפרשה, מהליכות המחלוקת, ומעונש שהגיע להם, כי לא נשתוו בערכם ובכוונת מחלוקתם קרח, ודתן ואבירים, ור"ן איש, שהרי אנו רואים שלא היו בכלל לוקחי המחטות אלא קרח ור"ן איש, ולא דתן ואבירים, וגם הנהיג המקום ית"ש כבוד בר"ן איש ולא בקרח ודתן ואבירים כאשר יבואר, על כן יש להבין שר"ן איש היו באמת גדולי ישראל בכל פרט גם ביראת ה', והיה מניעת הכהונה שהוא גורם דבקות ואהבת ה' כאש בוער בקרבם, לא לשם שררה וכבוד המדומה כי אם להתקדש ולהשיג מעלה זו על ידי עבודה, וגם המה ידעו אשר דבר ה' אמת בפי משה, ואין להרהר אחריו ח"ו, רק הרהרו בלבם אחר רצון ה', ומסרו עצמם למסירת נפש ולמות על אהבת ה' כי עזה כמות אהבה... אלא משמעות זה הכתוב הוא כעין פירוש הכתוב בנוזיר שנטמא וכפר עליו מאשר חטא על הנפש, וביארנו שמה שנצטער מיין והוא כדי להשיג מעלת רוח הקודש ולהיות קדוש לה', וזה אינו לפי ערכו, והבחינה על זה שהרי נטמא, ואמר הכתוב דמי שציער את נפשו להשיג מעלה שאינו בר יכולת להשיגה, מיקרי חוטא על נפשו, והכי נמי המה בקשו להשיג מעלת אהבת ה' על ידי עבודה, אף על גב שידעו שלא ינקו ובודאי יקוים דבר משה, וזה מיקרי החטאים האלה בנפשותם, שביקשו לאבד את נפשותם רק להשיג מעלת האהבה וחסידות באופן שאינו לפי הרצון ממנו ית"ש. ומשום הכי סמך ענין הלז לפרשת ציצית, שהוזהרו חסידי עליון בחוט של תכלת, שבכל חסידותם לא יסורו ממצות ה' כמו שביארנו באזהרה ולא תתורו וגוי', והר"ן איש סירבו על זה והגיע להם מה שהגיע. והנה לא היה אפשר להם לקחת מחתות וכדומה ולהקריב במשכן, שהרי הלויים שמרו שלא יקרב זר, משום הכי היו מוכרחים לעשות מחלוקת על משה ואהרן ולפרוץ גדר, כל זה היה הליכות ר"ן איש, ובשביל שמכל מקום כיונו לשם

שמים משום הכי נענשו בשריפה באש שיצא מק"ק, והיה בזה ענין כבוד גם כן כמו שיבואר, וישראל נצטערו הרבה על מותם כמבואר להלן י"ז ו', לא כן דתן ואבירים המה היו רחוקים מתאוה עליונה זו, כי אם שהיו בטבע בעלי מחלוקת ושונאי משה עוד במצרים, כדאיתא בנדרים דף ס"ד א', ומכש"כ עתה כאשר נגזר עליהם למות במדבר ולא ליכנס לארץ זבת חלב ודבש, משום הכי נענשו בבליעה בארץ כרוח הבהמה, וישראל שמחו על מותם כמו שיבואר שם. אמנם קרח באמת היה אדם גדול וראוי לתאות הר"ן איש, וכה היה נראה לפני בני אדם שזהו מבקש גם הוא, אבל באמת תוכו לא כן היה וקנאת השררה אכלתהו, על כן עשה מעשה הר"ן איש ונענש כדתן ואבירים, והיינו שתמה המדרש אבל קרח שפיקח היה לא נכנס לשטות לבקש חסידות באופן שאין כן רצון הקדוש ברוך הוא, וע"כ כסבור להשיג תאות הכבוד, והיה נכון לבו בטוח שיצא לחיים, אם כן מה ראה לבטוח לחלוק על משה. וכל דברים אלו מבואר במקרא בפרשת פינחס, הוא דתן ואבירים קריאי העדה אשר הצו על משה ועל אהרן בעדת קרח בהצתם על ה', מבואר שהר"ן איש הצו על ה', והמה הצו על משה ועל אהרן, ויבואר עוד שמה, זהו כלל הענין. והנה ידוע אשר יראי ה' ועמוסים בפרישות אינם יכולים להצית מחלוקת, שנדרש לזה לגבב דברי נרגן ולשון הרע וכדומה, וגם כי באמת בלבבם האמינו במשה ותורתו, רק שהיה קשה לקבל זה הדין, ואם כן לא מצאו ידים לעשות מחלוקת, וכן דתן ואבירים שהיו ידועים לבעלי ריב ומדון ושונאי משה ומוכשרים לכך, אבל לא היה בכחם להמשיך הקהל אחריהם, ומי פתי יסיר דעתו אחר אנשים שהולכים אחר לבבם, אבל קרח שהיה גדול הדור הוא היה בכחו להמשיך אחריו רבים וכן שלמים, ובאשר גם הוא לאו אורחיה לדבר עם בני אדם ולפתות ברוב דברים, על כן לקח אליו את דתן ואבירים ומסר להם דברים כפי דעתו הרחבה, והמה הלכו בשליחות קרח ולקחו לבב ר"ן איש להמשך אחר קרח, נמצא כל הענין נקרא על שם קרח והוא העיקר, ודתן ואבירים האמצעים אשר על ידם הרחיב הפרצה, משום הכי כתיב ויקח קרח והם אחריו, ואחריהם נמשכו ר"ן איש חסידי הדור...

אבן עזרא

אביהם ונתנה ליוסף, אולי חשדוהו בעבור יהושע משרתו. גם קרח בכור היה, כי כן כתוב: ודגל ראובן חונה בנגב (במדבר ב, י), וקרח בנגב המשכן, כי הוא מבני קהת (במדבר ג, כט). ואלה נשיאי העדה היו בכורים, והם היו מקריבים את העולות, על כן לקחו מחתות.

היה אדם מורד על משה בזמן שהוא היה העם סוקלים אותו, ולכן סבל קרח גדולת אהרן וסבלו הבכורים מעלת הלויים וכל מעשיו של משה. אבל בבואם אל מדבר פארן ונשרפו באש תבערה ומתו בקברות התאוה רבים, וכאשר חטאו במרגלים לא התפלל משה עליהם ולא בטלה הגזרה מהם, ומתו נשיאי כל השבטים במגפה לפני ה', ונגזר על כל העם שיתמו במדבר ושם ימותו, אז היתה נפש כל העם מרה והיו אומרים בלבם כי יבואו להם בדברי משה תקלות, ואז מצא קרח מקום לחלוק על מעשיו וחשב כי ישמעו אליו העם. וזה טעם "להמיתנו במדבר", אמרו הנה הבאת אותנו אל המקום הזה ולא קיימת בנו מה שנדרת לתת לנו ארץ זבת חלב ודבש כי לא נתת לנו נחלה כלל, אבל נמות במדבר ונהיה כלים שם, כי גם זרענו לא יצאו מן המדבר לעולם, ויבטל מן הבנים מה שנדרת להם כאשר נתבטל מן האבות. וזה טעם תלונתם הנה במקום הזה אחר גזרת המרגלים מיד.

ויקח קרח זה הדבר היה במדבר סיני כאשר נתחלפו הבכורים ונבדלו הלויים, כי חשבו ישראל שמשה אדונינו עשה מדעתו לתת גדולה לאחיו, גם לבני קהת שהם קרובים אליו, ולכל בני לוי שהם ממשפחתו. והלויים קשרו עליו, בעבור היותם נתונים לאהרן ולבניו. וקשר דתן ואבירם, בעבר שהסיר הבכורה מראובן

רמב"ן

ואמר רבי אברהם כי זה הדבר היה במדבר סיני כאשר נחלפו הבכורים ונבדלו הלויים, כי חשבו ישראל שאדונינו משה עשה זה מדעתו לתת גדולה לאחיו, גם לבני קהת שהם קרובים אליו ולכל בני לוי שהם ממשפחתו, והלויים קשרו עליו בעבור היותם נתונים לאהרן ולבניו, וקשר דתן ואבירם בעבור שהסיר הבכורה מראובן אביהם, גם קרח בכור היה. וזה מדעתו של רבי אברהם שהוא אומר במקומות רבים אין מוקדם ומאוחר בתורה לרצונו. וכבר כתבתי (לעיל ט א) כי על דעתי כל התורה כסדר זולתי במקום אשר יפרש הכתוב ההקדמה והאחור, וגם שם לצורך ענין ולטעם נכון, אבל היה הדבר הזה במדבר פארן בקדש ברנע אחר מעשה המרגלים... והנה ישראל בהיותם במדבר סיני לא אירע להם שום רעה, כי גם בדבר העגל שהיה החטא גדול ומפורסם היו המתים מועטים, ונצלו בתפלתו של משה שהתנפל עליהם ארבעים יום וארבעים לילה. והנה היו אוהבים אותו כנפשם ושומעים אליו, ואלו